

України. 2007. № 65. Ст. 2535. **4.** Біленчук Д. П. Кібрешахраї – хто вони? *Міліція України*. 1999. № 7–8. С. 32–34. **5.** Кримінальний кодекс України : закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131. **6.** Литвак О. М. Злочинність, її причини та профілактика. Київ : Україна, 1997. 168 с. **7.** Іванченко О. Ю. Кримінологічна характеристика кіберзлочинності, запобігання кіберзлочинності на національному рівні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. Вип. 3. С. 172–177. **8.** Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 2 / за заг. ред. А. Ф. Волобуєва, Р. Л. Степанюка, В. О. Маляррової ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 312 с. **9.** Діордіца І. В. Поняття та зміст кіберзлочинності // Глобальна організація союзницького лідерства : сайт. URL: <http://goal-int.org/ponyattya-ta-zmist-kiberzlochinnosti> (дата звернення: 09.10.2019).

Одержано 20.10.2019

УДК 343.985

Дмитро Дмитрович ЗАЯЦЬ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального процесу,

криміналістики та експертології факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-2196-6301>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МОДЕЛЮВАННЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Слідчому при ухваленні правильного рішення необхідно передбачати розвиток ситуації розслідування в цілому і ситуації слідчої дії, поведінку учасників слідчої дії, за участю яких вона проводиться.

Передбачення результатів прийнятого рішення базується на методах наукового і практичного прогнозування, тобто застосуванні положень загальної теорії прогнозування, сукупності зовнішніх стосовно об'єкта прогнозування обставин злочину й елементів слідчих ситуацій

Особливо результативно при прогнозуванні використовується метод моделювання. З урахуванням способу моделювання у криміналістиці виділяють матеріальні й уявні (ідеальні) класи моделей, які тісно взаємопов'язані. Так, приміром, зв'язок матеріальних і уявних моделей обумовлений тим, що ще до початку розслідування

слідчий буде модель події, що сталася, з наявного первинного матеріалу, її обґрунтовує, розраховує, усвідомлює і мислено уявляє.

Матеріальні моделі відтворюються в матеріально фіксованому вигляді і використовуються в ході розслідування злочинів в основному при проведенні слідчих (розшукових) дій і експертиз. Ці моделі можуть бути просторово-подібними, до яких можна віднести зліпок зі сліду, макет приміщення, предмета, муляж трупа; фізично подібними, приміром, фотознімки, відеозапис слідчої дії; математично подібними, здатними за допомогою математичного апарата і комп'ютерної техніки відтворити структуру, динаміку процесів та явищ і характер зв'язку між елементами об'єктів, що вивчаються.

Сукупність даних моделей може бути виражена в особливому вигляді матеріального моделювання – реконструкції, при якій у розслідуванні відтворюються окремі, що інтересують слідчого, об'єкти і ситуації за збереженими залишками, описами, фотознімками та іншими даними.

Яскравим прикладом застосування даного моделювання служить досвід підрозділів англійської поліції [1, с. 24–25].

Так, реконструкція місця події з використанням можливостей програмного забезпечення персональних комп'ютерів дозволяє слідчому повернутися на місце вчинення злочину за кілька хвилин до його вчинення і відтворити картину події в умовах, близьких до віртуальних, у тривимірному вимірі на моніторі комп'ютера. Дана система дозволяє успішно вирішувати всілякі задачі при розслідуванні і надає значну допомогу при розгляді справи в суді. Вона дозволяє: «розрізати» будинки, відновлювати приміщення, зруйновані вогнем; відтворювати обстановку, у якій відбулися зміни; програвати заново хід злочинних дій зловмисника; показувати «лінію погляду» очевидців; визначати траєкторію польоту кулі та ін.

Уперше така реконструкція використовувалася Скотленд Ярдом при розслідуванні вбивства 16 дітей в одній із середніх шкіл Лондона Томасом Хенманом у 1996 році. Дана реконструкція дозволила відтворити будинок школи і пройти весь шлях разом з убивцею. Для такого відтворення використовувалася відеозйомка і матеріали, на яких зафіксоване місце події, а також безпосереднє вивчення будинку архітектором. Усе це дозволило відтворити зображення будинку школи зсередини в тривимірному просторі з дотриманням масштабів. Необхідність у цьому виникла через те, що протягом 6–8 тижнів після трагедії спортзал, у якому відбулася подія, був зруйнований. Реконструкція, як доказ у кримінальному провадженні, не використовувалася в суді, але зіграла значну тактичну роль у ході розслідування, оскільки показала картину того,

що відбувалося так, як за допомогою відеозапису і фотозйомки це зробити неможливо, і дозволила сприймати інформацію в більш повному обсязі.

Реконструкція використовується при розслідуванні особливо складних, незвичайних чи особливо тяжких злочинів. Її можливості дозволяють пов'язувати один з одним усі речові докази, а також висновки судових експертиз у провадженні; відтворювати прилеглу територію, взаємозв'язок між доказами; наочно показати, що могло трапитися з жертвою на основі зіставлення всіх отриманих доказів і наявної в розпорядженні слідчого інформації.

Відтворення місця злочину на відкритій місцевості, навіть якщо воно зруйновано, розташування всіх речових доказів на місці події далеко не єдина перевага програми реконструкції. Вона дозволяє також моделювати можливості сприйняття очевидцем того, що відбувалося в умовах певного освітлення, установити взаємне розташування очевидця і злочинця на місці події, а також змодельовати будинок у розрізі. Так, при розслідуванні вбивства була змодельована частина будинку – квартира, у якій було скоєно вбивство, і квартира, у якій знаходився свідок, виходячи з показань якого, він нічого не чув. За допомогою моделювання слідчим було встановлено, що кімната, у якій знаходився свідок, розташована відразу під квартирою, де відбулося вбивство, тому він не міг не чути того, що відбувалося. Комп'ютер може використовуватися для показу візерунків, форми крапель крові, що потрапили на стіну, сліди пальців рук, що залишилися на шпалерах, але не були зафіксовані за допомогою фото. Далі ці дані заносяться в обстановку події, що відбувалася, на ту ділянку, де ці сліди були виявлені. Все це дозволяє більш наочно вивчити механізм вчинення злочину.

Моделювання події злочину може бути успішно використане при реконструкції механізму дорожньо-транспортної пригоди. На основі вивчення матеріалів, за допомогою яких відтворюється графічне зображення ДТП, результати моделювання дозволять наочно, більш повно і чітко побачити картину того, що відбувалося, і надалі дати можливість використання їх при розгляді справи в суді.

Резюмуючи вищевикладене, вважаємо, що реконструкція місця події з використанням можливостей програмного забезпечення персональних комп'ютерів є ефективним методом у практиці розслідування злочинів й перспективним у науці криміналістики.

Список бібліографічних посилань: 1. Adams D. Setting the scene. *Police review*. 3 April 1998. P. 24–25.

Одержано 15.10.2019